

Prosthechea vitellina [Lindl] Higgins 1997

Tôi có thói quen, vào khoảng 9-10 giờ mỗi sáng đi bộ một vòng cư xá và bà vợ yêu quý của tôi lại thêm vào 3 điều kiện nữa: Trên 62°F, trời phải có nắng và không có gió. Nhưng hôm nay thói quen này bị cơn mưa đầu mùa hủy bỏ. Khu vực Tiểu Saigon ít khi mưa và nếu có cũng chỉ lác rắc vài hạt, cho nên cơn mưa này thực là vô cùng quý giá, mưa từ 10 giờ đêm hôm qua mà đến sáng ngày hôm sau hầy còn vắn vữa. Sực nhớ tới chuyện xưa tích cũ.

Chuyện kể rằng cụ Nguyễn Giản Thanh, người làng Me, huyện Từ Sơn, Bắc Ninh. Lúc còn nhỏ cụ rất thông minh, mới 16 tuổi đã thông hiểu rất nhiều sách vở, sau đó Trạng Nguyên, nên tục gọi là Trạng Me. Khi còn đi học, thầy học là Thượng thư Đàm Thận Huy vừa giảng bài xong thì trời sập mưa, học trò đều phải ngồi lại. Thầy Huy nhân thấy vậy, bèn ra một câu đối để học trò cùng đối cho vui:

Vũ vô kiểm toả nắng lưu khách.

Nghĩa là: Mưa không có then khoá mà giữ được khách.

Cậu học trò Nguyễn Giản Thanh đối ngay rằng:

Sắc bất ba đào dị nịch nhân.

Nghĩa là: Sắc đẹp chẳng phải sóng gió mà làm đắm đuối lòng người.

Ra ngoài chẳng được, xem TV mãi cũng muốn mờ con mắt, đành vào máy điện toán xem có thư từ gì không, nhưng chỉ toàn quảng cáo và một vài lá thư được mấy người bạn của ông bạn già chuyển đến 5-7 lần, hình như muốn chứng tỏ rằng mình là người thức giả vẫn còn hiện diện trên cõi ta bà này. Cuối cùng đành mở tập hình ảnh những cây lan yêu quý đã một thời được nâng niu chăm bẵm xem cho đỡ buồn.

Trên màn hình của chiếc máy tính cỡ 32" bỗng xuất hiện mấy cây lan hoa màu đỏ cam tuyệt đẹp.

Disa Kirstenbos Pride

Disa cardinalis

Mười năm trước đây cũng vào tháng 11, năm 2008, chúng tôi đã trình bày với các bạn về việc tôi đoạn tuyệt với loài [lan Disa](#) nhõng nhẽo khó trồng. Nay xin nói về cây *Prosthechea vitellina*.

Sau khi đã gần như nhắm mắt với các hội Hoa Lan và các nhà vườn ở khắp vùng Orange County, San Diego và Santa Barbara, khoảng năm 1998, tôi được ông bạn trẻ Daniel Pham lái xe tới thăm vườn lan Los Osos Orchid Nursery ở phía Bắc của Santa Barbara, cách Tiểu Saigon khoảng 230 dặm hoặc 4 giờ 30 phút. Vườn lan này nổi tiếng với những cây Miltonia, Miltoniopsis, Odontoglossum và lan Hải Paphiopedilum. Trong số những cây lan Hải, vườn lan này đã lai tạo ra những cây lan Hải *Paph. delenatii* hoa to lớn chiều ngang tới 10 phân và *Paph. micranthum* với chiếc bầu môi màu tím hồng tuyệt đẹp, nhưng 2 cây này tôi đã có rồi. Tôi muốn mua cây *Paph. delenatii* fma. *vinicolor* và cây *Paph. delenatii* var. *alba* nhưng cây họ bán còn quá nhỏ, gieo từ hạt hình như mới lấy ra khỏi chai mà giá tới \$300. Thôi đành chịu thua, không dám mạo hiểm.

Chợt nhìn phía xa xa thấy có ánh đỏ cam nổi bật trên màu lá xanh tươi. Bước lại gần thấy 5-7 chậu lan nhỏ bằng tên đề *Encyclia vitellina* chỉ có 2 chậu đã nở hoa, phần lớn còn đang ra nụ. Giá bán từ \$25-45 tùy theo cây lớn hay nhỏ và số nụ đếm trên chùm hoa. Chúng tôi lấy mỗi người một chậu cây mạnh khỏe và nhiều hoa nhất. Nhưng chỉ có năm đầu tiên là ra hoa như hình phía trên, năm thứ 2 cây èo uột dần không hoa, không nụ, năm thứ 3 không tìm thấy tung tích đâu hết.

Tìm hiểu mới biết rằng cây lan này mọc tại các quốc gia Mexico, Guatemala, Honduras và El Salvador do khoa học gia Lindley công bố với tên *Encyclia vitellina*. Năm 1997, khoa học gia Higgins nghiên cứu cấu trúc của bông hoa và đổi tên là *Prosthechea vitellina*. Lan mọc trên cao độ từ 1400-2600 th, nơi đây ánh nắng chan hòa với nhiệt độ trung bình 7-75°F (24°C) ban ngày và 50°F (10°C) ban đêm. Ẩm độ quanh năm 75-80 %.

Với vị trí gần Moro Bay, khí hậu ở Los Osos trung bình từ 45°F tới 75°F và ít khi xuống dưới 36°F hay trên 85°F. Ẩm độ trung bình vào khoảng 75%.

Còn thành phố Placentia nơi tôi ở, mùa Hè ban ngày có khi lên tới 95-100°F (32-37°C) ban đêm tối thiểu cũng 75-80°F (24-27°C), ẩm độ lại rất khô ráo có khi chỉ còn 20-30%. Sự cách biệt quá đáng như vậy nên nhiều cây lan khó lòng sống nổi.

Trong bài [Mua Lan](#) chúng tôi đã bỏ quên về Ẩm độ và điều này cũng là điều hệ trọng không thua kém gì về Nhiệt độ và chính vì quên đi 2 điều kiện tối ưu quan trọng này nên chúng ta đã giết chết biết bao nhiêu cây lan yêu quý.

Vậy khi mua lan, hãy nên lưu ý rằng nơi chúng ta nuôi lan có phù hợp với điều kiện sinh sống của cây lan hay không? Nhất là nhiệt độ, sau đó đến độ ẩm, còn việc tưới nước, bón phân chỉ là chuyện thứ yếu.

Bolsa 1-2019